

Robert Hagström
robert.hagstrom@vargarda.se

Sammanfattning av betänkandet ”Låt fler forma framtiden”, SOU 2016:5

Vårgårda kommun har fått möjligheten att yttra sig om betänkandet ”Låt fler forma framtiden” (SOU 2016:5) som 2014 års demokratiutredning har tagit fram. Betänkandet är uppdelat i en rad olika kapitel, där olika delar behandlas. Till betänkandet finns det också framtaget en konsekvensanalys för de framtagna förslagen och målen.

En ny målsättning

Betänkandet föreslår en ny målsättning för demokratipolitiken. Den nya målsättningen är ”en hållbar demokrati som kännetecknas av delaktighet och jämlikt inflytande”. Grunden med denna målsättning är att ju fler som har möjlighet att vara med att påverka ju starkare blir demokratin. Syftet med denna demokratipolitik är att öka deltagandet och verka för att inflytandet utövas mer jämlikt.

Förtroendevaldas villkor

Betänkandet lyfter också de förtroendevaldas villkor samt den sociala representativiteten. Utredningen visar att kön, Bakgrund (födelseland) och ålder varierar mellan olika kommuner m.fl. Denna variation medför att det finns en ojämställdhet och en ojämlikhet i politiken. De förtroendevaldas villkor har förändrats genom åren. Färre förtroendevalda får fler uppdrag och betänkandet påtalar risken med att professionalisering. Andelen förtroendevalda som mottagit hot och den ökade mediala bevakningen har också medfört att villkoren för dem har förändrats.

Medborgardialog och samråd

Medborgardialog och andra former av samråd lyfts på olika sätt i betänkandet. Bland annat är ett förslag att kommunallagen ska justeras så att det tydligt framgår att fullmäktige ska verka för att medlemmarna har förutsättningar att delta och framföra sina åsikter inför kommande beslut. De lyfter vikten av att kommunen har riktlinjer och principer för hur medborgardialogerna och samråden ska utformas och inför vilka beslut de ska genomföras. I dessa riktlinjer bör det också ingå att dialogerna med medborgarna bör genomföras med hjälp av digital teknik samt att information om och möjlighet till inflytande finnas på den kommunala hemsidan.

Folkinitiativet

Folkinitiativet innebär i korthet att medborgarna har möjlighet att påkalla en folkomröstning. Tyvärr har dessa folkinitiativ medfört vissa spänningar i den lokala demokratin. Detta har främst berott på oklarheter i hur bestämmelserna ska tolkas. Betänkandet har lagt fram förslag på vissa förenklingar så som digitala namnunderskrifter, antalet namnunderskrifter, vilken politisk påverkan initiativet har med mera.

Medborgarförslag och folkmotion

Demokratiutredningen har gjort en översyn på så kallade medborgarförslag och kommit fram till att de inte har de demokratiska effekterna som man trott. I många fall har dessa medborgarförslag främst används som en ”förslagslåda” eller en synpunktshantering för vardagsnära frågor. I översyn har de också kommit fram till att dessa medborgarförslag ta mycket tid och resurser i anspråk. Betänkandet föreslår att avskaffa medborgarförslagen för att ersättas av så kallad ”folkmotioner”. Dessa folkmotioner ska vara tvingande för kommunerna och alla folkbokförda inom kommunen ska ha rätt att lämna in motioner (även om de inte är röstberättigade). Förslaget innebär också att de folkmotioner som inom en 6 månaders period har fått minst en procent av de folkbokförda ska beredas av fullmäktige. Beredningen lyfter fram vikten av att detta ska kunna genomföras digitalt, exempelvis via kommunens hemsida.

Inflytande för unga

Betänkandet lyfter också andra målgrupper där ibland unga. Denna målgrupp upplever att de saknar inflytande och delaktighet. Detta innebära i sin tur att denna grupp är underrepresenterade i bland annat de politiska partierna, i den politiska församlingarna och i föreningslivet trots att det finns ett intresse bland unga att vara med och påverka. Betänkandet föreslår bland annat ett försök att sänka röståldern till 16 år i fullmäktigevalet 2018 samt 2022. Ett av argument till denna sänkning är att då går de unga fortfarande i skolan och via skolan finns tillfället att undervisa om demokratifrågor på ett mer konkret sätt. Kommunerna har möjlighet att ansöka om att vara en del av detta försök.

Betänkandet tar också upp kommunfullmäktiges roll att verka för att medlemmarna ska ha förutsättningar att vara med och påverka. Detta ska ske ut ifrån ett ungdomsperspektiv. Denna påverkan kan ske via inflytandeforum, ungdomsråd med mera. Det bör också finnas policy eller handlingsplan för hur ungas perspektiv tillgodoses i den politiska beslutsprocessen.

Betänkandet lyfter också skolan uppdrag när det gäller demokratifrågor. Utredningen påvisar att det finns ett behov att öka kunskapen om det politiska beslutsfattandet bland elever. Skolan bör i större uträkning samverka med den kommunala förvaltningen samt tillskapa möten med de lokala politikerna. Betänkandets förslag innebär att demokratins funktionssätt ska ingå i det nationella skolutvecklingsprogrammet.

Inflytande för personer med funktionsnedsättning

Personer med funktionsnedsättning är något mindre delaktiga än den övriga befolkningen. Orsaken till detta är bland annat brist på tillgänglighet (både fysisk och digitalt). Betänkandes förslag innebär bland annat att fullmäktige ska verka för att alla ska ha förutsättningar att kunna delta och framföra sina

åsikter. Förslaget innebär också att kommunen bör inrätta råd för denna målgrupp. Fullmäktige bör anta ett reglemente för rådets funktion i den kommunala organisationen.

Konsekvenser för det kommunala självstyret

Enligt betänkandet så bör föreslagna mål genomsyra all kommunal och statlig verksamhet. Detta innebär att en del av målen/förslagen kommer i viss mån påverka det kommunala självstyret och andra mål/förslag kommer inte att göra det.

Konsekvenser för jämställdhet och jämlikhet

Ett av de bärande idéerna för den nya målsättningen är en hållbar demokrati som kännetecknas av delaktighet och ett jämlikt inflytande vilket i sin tur får positiva konsekvenser för jämställdheten. I betänkandet finns en rad olika förslag på hur delmål skulle kunna formuleras så att demokratin blir mer jämlik och jämställd. Bland annat finns det förslag på hur folkvalda styrelser m.fl. ska avspegla befolkningssammansättningen. Där alla individer ska ha samma förutsättningar att delta, påverka och få insyn i den politiska processen.

Vårgårda kommuns syn på Demokratiberedningens betänkande

Vårgårda kommun är överlag nöjda med beredningens betänkanden. Kommunen anser att det är av stor vikt att våra medlemmarna har möjligheten att påverka och upplever att de har inflytande i de demokratiska processerna. Vårgårda kommun anser också att det är viktigt att utveckla möjlighet för fler att komma till tals, för att på så sätt göra demokratin mer jämlik och jämställd.

För att lyckas med de mål och förslag som Demokratiutredningen presenterat, är det av stor vikt att kommunen får stöttning i detta arbete. Stöttning i form av ekonomiska resurser, kunskap och metodstöd. Fler av de förslag som framkommer i betänkandet kommer att medföra ökade kostnader för kommunerna. Om kommunerna inte får möjlighet till ekonomiskt stöd, så är risken överhängande att det kommer bli stora skillnader mellan kommuner hur de väljer att satsa på medborgardialoger och liknade. Risken finns också att ett flertal kommuner, av ekonomiska skäl, helt kommer att avstå från att arbeta aktivt med detta område.

Det är också viktigt att det ges resurser till landets olika lärosäten för att beforska de metoder som finns samt att ta fram ny kunskap och nya metoder. Detta arbete bör ske i ett nära samarbete med kommunerna och landsting.

För att kunna följa upp de mål som Demokratiutredningen har gett förslag på är det viktigt att det tas fram nya indikatorer för att följa detta arbete. Idag finns det, i alla fall på lokal nivå, få indikatorer som beskriver det faktiska inflytandet. Den statistik vi främst använder oss av idag är olika former av nedbrytningar från valdeltagandet vart fjärde år. I betänkandet lyfts det fram att det är av stor vikt att inflytandet och delaktigheten fortskrider även när det inte är allmänna val. Tyvärr blir detta arbete svårt att följa upp, då vi idag inte har några verktyg för detta.

Robert Hagström
Folkhälsosamordnare